

Föreningen som arbetsgivare Samspel mellan VL och styrelse

Svenska folkskolans
vänner

Finlands Svenska 4H – 24.8.2016

Sebastian Gripenberg

SFV:s studiecetral

Svenska folkskolans
vänner

Några ord om SFV

SFV – Svenska Folkskolans Vänner

- SFV – Svenska Folkskolans Vänner r.f.
 - Grundades 1882 för att starta folkskolor och bibliotek och för att ge ut skrifter på svenska.
 - SFV ger ut egna **publikationer** och entusiasmerar och stöder med **bidrag, stipendier, pris och medaljer**. SFV främjar bildningsarbete via **SFV:s studiecentral**, och genom att vara delägare i utbildningsenheten **Axxell**. SFV äger dessutom förlaget **Atena**, och är delägare i **Schildts & Söderströms**. SFV har **cirka tiotusen medlemmar**.
 - Litterära tävlingar
- SFV:s studiecentral: (tidigare namn Svenska Studiecentralen, SFV Bildning)
 - Startskott 1919, ”det stora finlandssvenska folkbildningsmötet i Malm”. En del av SFV 1919-1960. Svenska Studieförbundet formellt fristående organisation 1960-1977. Sedan 1977 åter en del av SFV. Sedan 2015 har Studieförbundet egen verksamhet.
- 12 studiecentraler i Finland, SFV är den enda svenska
 - *Studiecentraler är läroanstalter på riksnivå. De ordnar studier självständigt eller i samarbete med frivillig- och kulturorganisationer i syfte att främja livslångt lärande, välmående och välfärd, ett aktivt medborgarskap och demokrati samt verksamhet i det civila samhället. (LFB 1§)*

Svenska folkskolans
vänner

SFV:s Studiecentral

- Det finlandssvenska civilsamhällets utbildnings- och utvecklingsorganisation.
 - *Uppgift: ”att stöda och stimulera det finlandssvenska civilsamhället genom aktiva insatser för lärande individer och organisationer samt en hållbar lokal och regional utveckling.”*
 - SFV:s Studiecentral samarbetar med finlandssvenska förbund och föreningar – hela skalan av organisationer
- Två huvudsakliga sektorer: organisationer och lokal utveckling
 - Verksamhet: kursbidrag, studiecirklar, kurser, föreläsningar, workshops, seminarier, utvecklingsprojekt, nordiskt samarbete, rådgivning, landsbygdsutveckling och byaverksamhet
 - Kanslier i Helsingfors, Åbo och Vasa;
- **www.sfv.fi** » **foreningsresursen.fi**

SFV Bildnings kursbidrag

- ½ av de godtagbara kostnaderna per timme, dock högst 19 € / timme
 - dvs. med minst 38 € / timme är bidraget max 19 € / timme
- 1 undervisningstimme = 45 min
- 1 kurs är minst 3 timmar
- Kursen måste ha ett program av vilket framgår innehåll och klockslag
- Kursen måste ha minst 7 deltagare och en namngiven ledare
- Kursen kan ha parallella grupper, med minst 5 deltagare + 1 namngiven ledare. Timmar räknas då för varje grupp.
 - ex. 2 grupper 11:00 – 12:30 = 2 gr x 2 h = 4 timmar

Kurre

- **www.sfv.fi > Kurre**
- <https://ssc.app1.netikka.net/kurre/>

Översikt

- **Föreningen som arbetsgivare (lagar och regler)**
- **Samspel mellan styrelse och verksamhetsledare (hur gör man i praktiken)**

Svenska folkskolans
vänner

Föreningen som arbetsgivare

- lagar och regler

Styrelsen

- Föreningens styrelse fungerar kollektivt som arbetsgivare. Styrelsen som helhet är alltså "förmän".
- I praktiken måste styrelsen välja någon att fungera som arbetsgivarkontakt. Arbetstagaren diskuterar alla frågor som hör till arbetsförhållandet med den personen om inte man vill föra sådana diskussioner med hela styrelsen.
 - I praktiken är det i allmänhet föreningens ordförande som har denna roll. Ordförande är inte juridiskt sett förmän, men har i praktiken en sådan funktion.
 - **OBS!** Arbetsgivarkontakten kan inte utan uttrycklig fullmakt fatta beslut om saker som hör till arbetsförhållandet.
 - Antingen: diskutera först med styrelsen och sedan arbetstagaren eller tvärtom. Ordförande har något av en roll som mellanhand/kontaktlänk
 - Om föreningen har flera arbetstagare kan styrelsen givetvis delegera förmenskap till en arbetstagare.
 - Ordförande måste kommunicera åt båda hållen!
 - Viktigt att styrelsen som helhet sätter sig in i de juridiska aspekterna

Svenska folkskolans
vänner

Ordförande / arbetsgivarkontakten

- Föreningen kan ha någon typ av **beslut/instruktion etc.** om vad ordföranden har rätt/skyldighet att göra, exempelvis:
 - Följer med vad arbetstagaren gör
 - Diskuterar prioriteringar
 - Tar emot sjukanmälningar
 - Diskuterar arbetet med arbetstagaren, viktigast att fungera som bollplank, men också att följa med hur arbetstiden används
 - Beviljar kortare ledigheter

Kompendium

Svenska folkskolans
vänner

Svenska folkskolans
vänner

Föreningens ordförande och styrelse

Svenska folkskolans
vänner

Föreningens ordförande

BASSES BÄSTA

AV SEBASTIAN NYBERG

Svenska folkskolans
vänner

Svenska folkskolans
vänner

- Ett ordförandeskap i en förening kan kortfattat sammanfattas:

Mycket ansvar – ingen makt

”Som att skuffa med ett snöre”

Svenska folkskolans
vänner

Föreningslagen

- Lagen säger visserligen: ”Styrelsen ska ha en ordförande.”
- MEN, de uppgifter som nämns i lagen stressar knappast många ordföranden:
 1. att fungera som namntecknare, (*om inte något annat bestämts i stadgarna*) (36§)
 2. att underteckna anmälningar till föreningsregistret (48§, 52§, 53§)

Ordföranden får inte vara omyndig. De övriga styrelsemedlemmarna ska ha fyllt 15 år. Den som är försatt i konkurs får inte vara medlem av styrelsen.

Styrelseordföranden ska vara bosatt i Finland, om inte Patent- och registerstyrelsen beviljar dispens.

Samma krav som gäller ordförande gäller viceordförande, om föreningen har en.

Svenska folkskolans
vänner

Föreningslagen

- En ordförande är inte ”ett organ” inom föreningen, en ordförande har inte en självständig ställning inom en förening och en ordförande kan inte på egen hand fatta beslut som är bindande för föreningen
- Viktigt att understryka att en ordförande alltid är en del av styrelsen och att styrelsen är ett kollektivt organ
- Men...

Bild: yle.fi

Svenska folkskolans
vänner

Bild: mtv3.fi

ex: FTFC:s stadgar

20 §

- 1 Keskusjärjestön hallituksen puheenjohtajan, jota kutsutaan keskusjärjestön puheenjohtajaksi, tehtävänä on:
 - a) johtaa keskusjärjestön toimintaa näiden sääntöjen sekä edustajiston ja keskusjärjestön hallituksen päätösten mukaan,
 - b) toimia puheenjohtajana keskusjärjestön hallituksen ja työvaliokunnan kokouksissa sekä avata edustajiston järjestäytymiskokous sekä suorittaa tällöin sääntöjen määräämät tehtävät,
 - c) kutsua koolle keskusjärjestön hallituksen kokoukset siten kuin näissä säännöissä on määrätty.

- Ordförandes formella ställning är svag.
- I lagstiftningen ges inte ordförande en särställning i förhållande till andra förtroendevalda inom en förening – men i praktiken har ordförande en annorlunda roll

()

» *Varför är den formella ställningen så svag?*

Svenska folkskolans
vänner

Föreningsfrihet

- Grundlagen:
 - Var och en har föreningsfrihet. Föreningsfriheten innefattar rätt att utan tillstånd bilda föreningar, höra till eller inte höra till föreningar och delta i föreningars verksamhet.
- Lagstiftaren har genom föreningslagen i så liten grad som möjligt velat reglera hur föreningar skall fungera – lagen anger vissa ramar – resten är upp till föreningen
 - Det är möjligt att utforma uppdraget genom stadgar, interna föreskrifter och praxis som det dominerande uppdraget inom föreningen eller som lite mer än en galjonsfigur – hela skalan är möjlig
 - enskilda ordföranden inom samma förening kan sköta uppdraget på olika sätt

- Det finns med andra ord en klar diskrepans mellan vad som förutsätts av en ordförande och vad som erbjuds för att infria förväntningarna.
- *Hur en ordförande löser det pusslet påverkar i hög grad hur hon eller han lyckas i sitt uppdrag.*
- Å ena sidan finns det mycket som en ordförande *borde* göra, men det finns få verktyg för att åstadkomma det – hur går den ekvationen ihop?
- Lagen ger utrymme för enskilda förtroendevaldas personliga egenskaper att antingen gynna eller skada föreningen

Svenska folkskolans
vänner

Föreningens styrelse

Styrelsen

- Föreningen måste ha en styrelse till vilken måste höra minst 3 ledamöter
- Styrelsen ska ha en ordförande. Ordföranden får inte vara omyndig. De övriga styrelsemedlemmarna ska ha fyllt 15 år. Den som är försatt i konkurs får inte vara medlem av styrelsen. Styrelseordföranden ska vara bosatt i Finland (PRS kan bevilja dispens)
- Ingen övre gräns för antalet styrelsemedlemmar...
- En styrelsemedlem behöver inte vara medlem i föreningen, om inte detta förutsätts i stadgarna (har i så fall inte heller rösträtt vid föreningens möte)
- Styrelsens mandatperiod måste vara definierad i stadgarna och definieras i allmänhet som
 - ett eller flere kalender år eller
 - perioden mellan två eller flere föreningsmöten

Föreningslagen om styrelsen

- Att handha medlemsregistret (11§)
- Att sammankalla föreningsmötet (20§, 21§, 22§, 31§)
- Att företräda föreningen (35§)
- Att se till att bokföringen är lagenlig och att medelsförvaltningen är ordnad på ett tillförlitligt sätt (35§)
- Att omsorgsfullt sköta föreningens angelägenheter i enlighet med lag samt föreningens stadgar och beslut (35§)
- Dessutom:
 - Att underteckna bokslutet (Bokföringslagen 3kap7§)
 - » **Ordförande har en väsentlig roll i att se till att dessa funktioner utförs**
 - » **En ordförandes ställning i en förening är kopplad till styrelsens ställning**
- I praktiken är det naturligtvis inte dessa uppgifter som sysselsätter en styrelse...

Styrelsens ställning

- Föreningslagen utgår från en demokratisk beslutsordning: medlemmarna fattar beslut vid föreningens möte och styrelsen verkställer
- I motsats till vad fallet är vid ett aktiebolags stämma kan medlemmarna vid ett föreningsmöte även behandla och besluta om saker som inte uttryckligen hör till dess kompetens
- Det betyder dock inte att styrelsen inte kan ha en mycket stark ställning inom en förening – i praktiken hör (oftast) allt som inte är förbehållet föreningens möte till styrelsen

Svenska folkskolans
vänner

Styrelsens ställning

- Styrelsen ansvarar för de uppgifter den enligt lag och stadgar har, men föreningens möte kan resevera beslutsrätten i andra frågor

Styrelsens ställning

- Om styrelsen delegerar en uppgift som hör till den kvarstår dock ett ansvar att övervaka att uppgiften sköts på tillbörligt sätt – ex. medlemsregistret, bokföringen
- I organisationer med ett starkt kansli är styrelsens viktigaste uppgift ofta de facto
 - att ange de större riktlinjerna ("strategi") samt
 - att välja och "övervaka" verksamhetsledaren

Svenska folkskolans
vänner

Styrelsens ställning

- Styrelsen kan ha en intern arbetsfördelning, ordförande kan ansvara för något område
- En styrelsemedlem kan inte tvingas att delta i mötena – men en medlem som inte är aktiv kan bli skadeståndskyldig
- Det står mycket lite om styrelsen i föreningslagen - t.ex. inget om hur en styrelse internt skall arbeta » föreningsfrihet

Svenska folkskolans
vänner

Styrelsens ställning

- Styrelsen är ansvarig inför föreningens medlemmar

- Ansvar...

Ansvar

- **Mycket okunskap om detta, många onödiga(?) farhågor**
- Ett uppdrag som handhas i förtroende innebär ett ansvar att leva upp till förtroendet
 - Styrelsemedlemmar eller av styrelsen valda och övriga förtroendeposter
- Styrelsen har enligt föreningslagen ett **mycket brett och långtgående ansvar** för det som sker inom och i föreningens namn
- Uppgifter kan delegeras men inte ansvar
- 3 typer av ansvar:
 - parlamentariskt ansvar,
 - skadeståndsskyldighet / civilrättsligt ansvar och
 - straffrättsligt ansvar

Ansvar

- **Straffrättsligt ansvar:**
- Om någon tex. försöker föreda föredningens egendom leder det förutom till skadeståndsskyldighet även till **straffrättsligt ansvar (brottsanmälan, polisutredning och domstolsbehandling)**

Svenska folkskolans
vänner

Ansvar

- **Parlamentariskt ansvar**
- "Parlamentarism"
 - Styrelsen bör åtnjuta medlemmarnas förtroende
- Styrelsen eller en medlem i den kan avsättas under mandatperioden av föreningsmötet
- Föreningslagen 23§ o 24§ (frågan kan endast avgöras av föreningens möte och måste nämnas i kallelsen)

Svenska folkskolans
vänner

Ansvar

- **Skadeståndsskyldighet:**

- Föreningslagen 39§

Styrelsemedlemmarna, föreningens funktionärer och verksamhetsgranskare är skyldiga att ersätta skada som de i sitt uppdrag har orsakat föreningen uppsåtligen eller av oaktsamhet. Detsamma gäller skada som har vållats en föreningsmedlem eller någon annan genom överträdelse av denna lag eller föreningens stadgar.

- Inte avgörande om skadan skett uppsåtligen eller av oaktsamhet

- Uppsåtligen → "på flit"
- Oaktsamhet → slarv, lättja, okunskap etc.

- Ansvaret är personligt och solidariskt

- Var och en ansvarar för sin del och de andras

Svenska folkskolans
vänner

Ansvar

- Ex: en styrelse har fattat ett beslut som leder till att den döms att betala skadestånd åt föreningen
- Underkommer ansvar endast om
 - varit jävig
 - varit frånvarande med giltig orsak
 - röstat mot beslutet och anmält avvikande åsikt

Svenska folkskolans
vänner

Ansvar

- Ansvarsfriheten som beviljas i samband med att bokslut fastställs gäller uttryckligen den civilrättsliga skadeståndsskyldigheten.
- Beviljad ansvarsfrihet gäller enbart de saker som är kända vid den tidpunkt då ansvarsfriheten beviljades.
- I praktiken ovanligt att parlamentariskt eller civilrättsligt ansvar utkrävs.
- Ansvarsfrihet gäller givetvis inte straffrättsligt ansvar, som dock påverkas av preskriptionstid.

Vad ska en styrelse göra?

- **Verksamhet och ekonomi**
 - att bereda och verkställa föreningsmötets beslut
 - tex. **budget och verksamhetsplan**
 - Representation (i annan än strikt juridisk bemärkelse)
 - *att representera sina medlemmar*
 - Kontakter, avtal, utlåenden ⇒ en central uppgift för studerandekårer
 - Löpande ärenden
 - arkivering, korrespondens, anmälningar,
 - **Att förvalta ekonomin och tillgångar**, ansökningar, redovisningar, skattedeklarationer, förvaltning
 - Övervakning och ledning av den interna verksamheten, personalen
 - **Den konkreta verksamheten, evenemang**
 - **Att utveckla föreningen**
- En styrelse kan delegera uppgifter, men inte delegera ansvar

Vad ska en ordförande göra?

- Leda styrelsens arbete
- Sköta föreningens externa kontakter
- Ansvara för föreningens strategi och att utveckla föreningens verksamhet och att delta i verksamheten
- Samordna kontakten mellan styrelse och kansli, personalfrågor - ifall föreningen har personal

- **Allt bygger på förtroende**

Leda styrelsens arbete

- att bereda ärenden för styrelsen
 - att leda styrelsens möten eller övrigt beslutsfattande
 - att följa upp att och hur besluten blir verkställda
- Detta är lätt att uttrycka enkelt, men är redan i en lite större organisation en mycket komplicerad helhet...

Svenska folkskolans
vänner

Externa kontakter

- möten med samarbetsparter & finansiärer
- informationsverksamhet och kommunikation
- intressebevakning, lobbning
- seminarier, andra organisationernas tillställningar

Strategi & utveckling

- Ordförande måste aktivt se till att organisationen har en strategi och arbetar enligt den och att strategin följs upp och hålls uppdaterad – en process
- Fortlöpande uppföljning av verksamheten, att ställa frågor: gick allt enligt planerna, varför inte, vad kostade det, vad kunde vi göra bättre, är det alls vettigt att göra det här???

Svenska folkskolans
vänner

Föreningens verksamhet

- Intern information, ledare i tidningen, kolumn, att delta i tillställningar, evenemang, att synas på verkstadsgolvet, premieringar, möten med aktiva – men man måste prioritera
- Ordförande behövs också i viss mån som en reserv – i svåra situationer är det ofta ordförande som blickarna riktas mot, därför måste man akta sig för att binda upp sig alltför tidigt eller att själv hamna som part i en konflikt – ens möjlighet att verka effektivt som hela föreningens ordförande kan allvarligt eller permanent skadas – förlorat förtroende är i allmänhet svårt att vinna tillbaka

Svenska folkskolans
vänner

Kontakten mellan styrelse och kansli

- Föreningens styrelse är personalens arbetsgivare men personalen har (i allmänhet) förmän – dessa roller skall inte sammanblandas. Varken ordförande eller styrelsemedlemmarna är förmän.
- Styrelsen är kollektivt arbetsgivare
- Styrelsen kan inte gå bakom ryggen på en verksamhetsledare till kansliet – styrelsemedlemmar eller ordförande har inte rätt att beordra personalen att göra något

Kontakten mellan styrelse och kansli

- Den formella kontakten skall i första hand i en välfungerande förening gå mellan ordförande och verksamhetsledare – beroende på organisationen och verksamhetens omfattning och art kan det krävas tämligen tät kontakt
- Betyder givetvis *inte* att andra kontakter inte får förekomma

Svenska folkskolans
vänner

Kontakten mellan styrelse och kansli

- Verksamhetsledaren ska arbeta enligt styrelsens beslut och direktiv – större frågor behöver en verksamhetsledare styrelsens godkännande för
- Verksamhetsledaren är ansvarig inför styrelsen och ska rapportera om sitt jobb – styrelsen skall övervaka verksamhetsledaren

Svenska folkskolans
vänner

Kontakten mellan styrelse och kansli

- Föreningslagen har inga bestämmelser om ”verksamhetsledare” – ställningen motsvarar inte juridiskt en VD i ett aktiebolag
- Föreningsautonomin möjliggör mycket olika verksamhetsledarroller

Svenska folkskolans
vänner

Kontakten mellan styrelse och kansli

- Personalfrågor kan ofta vara de svåraste,
 - dels tekniskt-juridiskt relativt avancerade frågor,
 - dels finns en grundläggande skillnad mellan frivilliga och anställda som kräver förståelse och flexibilitet åt båda hållen

Svenska folkskolans
vänner

Utmanande uppdrag

- Uppdraget är utmanande – en ordförande har inte de medel som ledarskap i arbetslivet i sista hand utövas med: *arbetsgivarens rätt att leda och organisera arbetet och genom möjligheten att belöna och bestraffa arbetstagarna*

Svenska folkskolans
vänner

Ordföranderollen

- Ordföranderollen blir i hög grad beroende av en ordförandes personliga egenskaper eftersom det är *på ett eller annat sätt* är genom sin personlighet en ordförande utövar sitt ledarskap

SFV stöder

www.foreningsresursen.fi

sebastian.gripenberg@sfv.fi

050-441 0818

Seminarier, föreläsningar, talare vid årsmöten, kurser, strategidagar,
konflikter, rådgivning i konkreta problem, bollplank